

дає людині впевненість, витривалість і незалежність у багатьох сферах життєдіяльності. На рівні держави це означає здорову націю, здатну працювати, боротися з викликами й бути готовим до непередбачуваних ситуацій, які виникають протягом життя.

Список використаних джерел

1. Притула О. Л., Рижов К. А., Лукоянова К. В. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл «УКРАЇНСЬКИЙ РУКОПАШ «СПАС»». Державна служба молоді та спорту України, Республіканський науково-методичний кабінет, ВГО «Всеукраїнська федерація «СПАС»». Київ, 2012. 54 с. URL: https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Sport/Programy_navchalni/2019/spas.pdf

2. Мельник В. О. Удосконалення фізичної підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів в польових умовах : дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту. Львів : Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, 2019. 212 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e522713-784f-47e9-afac-67b633c1625c/content>

КАРАМАЧ Софія Ігорівна,

курсант Військового інституту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Науковий керівник:

БЕРИСЛАВСЬКА Оксана Михайлівна,

доцент кафедри військового права
факультету міжнародних відносин
та права ВКНУ імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ КУЛЬТУРИ ТА МОВИ ЯК ФОРМА ГЕНОЦИДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Правова кваліфікація дій Російської Федерації проти України вимагає ґрунтовного аналізу крізь призму Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 року. Згідно зі статтею II Конвенції, геноцид визначається як дії, вчинені з наміром знищити повністю або частково національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку [2]. Хоча міжнародні норми традиційно акцентують на фізичному знищенні, системне нищення культурного та мовного апарату є невід'ємною частиною ліквідації суб'єктності нації. Стаття 11 Конституції України визначає, що держава сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості та

культури, що робить будь-яке посягання на ці елементи злочином проти основ національної безпеки та ідентичності [1].

Збройна агресія супроводжується масовим руйнуванням об'єктів культурної спадщини, що є грубим порушенням Гаазької конвенції 1954 року [3]. Станом на початок 2026 року кількість пошкоджених або знищених об'єктів культурної інфраструктури перевищила 2430 одиниць [12]. Цілеспрямовані атаки на музеї, бібліотеки та архіви, зокрема на музей Григорія Сковороди та Маріупольський драмтеатр, свідчать про намір агресора стерти історичну пам'ять українського народу [5]. Відповідно до статті 442 Кримінального кодексу України, такі дії в сукупності з ідеологічним обґрунтуванням мають ознаки геноцидної стратегії, спрямованої на руйнування культурного коду нації [4].

Особливо небезпечним проявом геноцидної політики є лінгвоцид на тимчасово окупованих територіях. Примусове витіснення української мови з освітнього простору та вилучення національної літератури є формою насильницької асиміляції [7, с. 38]. Задokumentовані факти катувань військовополонених та цивільних осіб за використання української мови підтверджують, що мова сприймається ворогом як ключовий маркер групи, що підлягає знищенню [10; 11]. Системне переслідування української інтелігенції та освітян свідчить про свідоме нищення носіїв національної самосвідомості як ядра національної групи [6, с. 76; 9, с. 88].

Для подолання наслідків культурного геноциду та притягнення винних до відповідальності необхідна реалізація стратегічних рішень. На міжнародному рівні, а саме: ініціювання розширеного тлумачення Римського статуту МКС для кваліфікації лінгвоциду як акту геноциду [6, с. 184]. Крім того, критично важливою є розробка програм культурної реінтеграції деокупованих територій, спрямованих на відновлення мовного суверенітету та захист жертв мовного терору як потерпілих від геноцидних дій [7; 12].

Отже, правовий захист культури та мови є складним багаторівневим механізмом, ефективність якого залежить від міжнародного визнання цих злочинів формами геноциду. Удосконалення превентивних заходів, посилення відповідальності за посягання на національну ідентичність та інтеграція міжнародних стандартів у національну правову систему залишаються ключовими завданнями для збереження фундаменту історичної пам'яті українського народу.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 19.01.2026).
2. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього від 9 груд. 1948 р.
3. Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту від 14 трав. 1954 р.

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
5. Знищення культури на окупованих територіях України. *Голос Америки*. 2024. URL: <https://www.holosameryky.com/a/etnichni-chystky-riosiji-spriamovani-na-te-shob-vtrymaty-ukrjinski-terytoriji/7482424.html>
6. Геноцид в Україні : юридичний аналіз. Київ, 2023. 230 с.
7. Воєнні злочини проти культури та освіти в Україні : аналітичний звіт МВС України. Київ, 2024. 112 с.
8. Андрухів О. Культурний геноцид як форма знищення національної ідентичності. *Вісник ЛНУ ім. І. Франка. Серія юридична*. 2022. Вип. 44. С. 195-210.
9. Андрухів О. Правові аспекти захисту культурної спадщини в умовах війни. *Вісник Прикарпатського НУ ім. В. Стефаника*. 2023. С. 85–95.
10. Каткування українських полонених : свідчення очевидців. *Харківська правозахисна група*. 2025. URL: <https://khp.org/1608815134>
11. 86 % українських військовослужбовців зазнали фізичних катувань у російській неволі. *Ukrainska Pravda*. 17.04.2023. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/04/17/7398185/>
12. 1 630 cultural heritage sites and 2 437 cultural infrastructure facilities in Ukraine have been damaged due to russian aggression. *Ministry of Culture and Strategic Communications of Ukraine*. 04.12.2025. URL: <https://mcsc.gov.ua/en/news/1630-cultural-heritage-sites-and-2437-cultural-infrastructure-facilities-in-ukraine-have-been-damaged-due-to-russias-aggression/>

